

025.1:021.6:62

NÉHÁNY SZÁMADAT A MŰSZAKI TÁJÉKOZTATÁS 1962. ÉVI FEJLŐDÉSÉRŐL
A MŰSZAKI TERMELÉSI KÖNYVTÁRI HÁLÓZATBAN

Szabolcska Ferenc

Az ipari műszaki könyvtárak 1962. évi statisztikai adatszolgáltatása szerint az elmúlt évben

107 kutató- és tervezőintézeti

712 üzemi és

59 egyéb /intézményi/ jellegű,

összesen tehát 875 műszaki könyvtár nyújtott kisebb-nagyobb mértékű szakirodalmi tájékoztatást az ezekben a szervezetekben dolgozó több mint egy millió ipari dolgozó részére.

Állomány

A könyvtárak állománya 1962. december 31-én az alábbi dokumentumokból állt:

könyv	1 778 965 kötet
folyóirat	270 263 kötet ill. évfolyam
szabadalmi leírás	105 181 darab
szabvány	246 521 darab
fordítás, fénymásolat	267 999 egység
prospektus	121 110 darab
egyéb	211 348 egység

Összesen: 3 001 387 dokumentum.

A hálózat teljes állománya tehát - az OMKDK nélkül - 1962-ben már túlhaladta a 3 millió dokumentumot, és egy év alatt összesen 431 554 egységgel szaporodott. Az állományon belül tovább nőtt a nem hagyományos dokumentumtipusok aránya, ami arra mutat, hogy a könyvtárak változatosabb és teljesebb információkkal elégeithetik ki az érdeklődők igényeit.

Olvasóforgalom

A műszaki könyvtárakat fenntartó ipari szervezetekben foglalkoztatott dolgozóknak - az 1961. évi 9,5 százalékkal szemben - kereken 11 százaléka olvasta rendszeresen a szakirodalmat 1962-ben. Ez az első év, amikor ez az arány tíz százalék fölé emelkedett.

Ha az olvasók rétegei szerint nézzük ugyanezt, akkor az alábbi képet kapjuk:

a műszaki dolgozóknak	62 százaléka,
a fizikai dolgozóknak	4 százaléka,
az egyéb dolgozóknak	13 százaléka

tanulmányozta a szakirodalmat.

A műszaki könyvtárak rendszeres olvasói között legtöbb a műszaki képzettségű és beosztású szakember /69 384/. A kutató- és tervezőintézetekben az összes műszakiaknak több mint 86 százaléka kereszte fel rendszeresen a műszaki könyvtárat, az üzemi műszakiaknak pedig 55 százaléka. Ennek az eredménynek értékét azonban lerontja az, hogy a fizikai dolgozók még mindig csak igen kis mértékben használják a vállalati könyvtárakban található szakirodalmat. A statisztikai jelentések szerint 1962-ben az említett 875 üzemben, tervező- és kutatóintézetben, valamint egyéb jellegű ipari intézménynél dolgozó fizikai dolgozóknak mindössze kereken 4 százaléka volt rendszeres látogatója a műszaki könyvtáraknak. /Az 1961. évi 3 százalékkal szemben ez némi emelkedés, de még mindig igen távol van a kielégítő-től./ Husz üzem műszaki könyvtárában még mindig nem volt egy munkás olvasó sem.

Állományforgalom

A hálózati állományforgalmi adatok szerint a könyvtáraknak közel felében még mindig nem volt helybenolvasás, ami elsősorban a változatlan és gyenge elhelyezési körülményekkel indokolható. /Ez a megállapítás a kutató- és tervezőintézetekre nem vagy csak részben vonatkozik/.

Egy év alatt a műszaki könyvtárakban 2 227 827 dokumentumot tanulmányoztak az olvasók. 1962 volt az első év, amikor ez a szám a hálózatban két millió fölé emelkedett. A forgalom az alábbiak szerint oszlott meg.

	helyben olvasott	kölcsönzött	összesen
könyv	250 428	586 000	836 428
folyóirat	592 723	626 306	1 219 029
egyéb dokumentum	50 348	122 022	172 370
Összesen:	893 499	1 334 328	2 227 827

**Dokumentáció, szak-
irodalmi tájékoztatás**

A hálózat dokumentációs munkája 1962-ben szintén kimutatható fejlődésen ment keresztül, de ennél jóval számottevőbb az a statisztikai adatokból le nem mérhető eredmény, hogy az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság létrejöttével a műszaki tájékoztatás a műszaki fejlesztés szerves részévé kezdett átalakulni. Ez az átalakulás még nem fejeződött be, de a műszaki szakirodalmi tájékoztatás fejlesztésére nézve már az elmúlt évben is több sikert hozott.

A referátumok készítése terén az OMKDK 62 100, az ÉDOK 12 000, 105 vállalati, intézeti szerv pedig 46 000 kivonatot készített a szakirodalomból, és az előző évekhez viszonyítva ezekben már jóval kevesebb volt a párhuzamosság. Címfordítások útján az OMKDK 12 318, a hálózat pedig 215 000 dokumentumot tárt fel. Ez a forma tehát legnagyobb részben a vállalati gyors-tájékoztatás keretében nyert alkalmazást.

A fordítási tevékenységről az alábbi számadatok adnak képet. 1962-ben az OMKDK 213 000 oldal, a tárcaközpontok 603 450 oldal/éből NIMDOK: 149 100, ÉDOK: 4350, KGM-MTPI: 450 000 oldal/, az intézeti, vállalati szervek kerekén 250 000 oldal fordítást készítettek. /A vállalati szervek adatai a szolgáltatott fordításmásolatok adatait is tartalmazzák/.

A szakirodalmi dokumentáció mellett a tárcaközpontok /azok sorában pedig elsősorban a KGM-MTPI, a NIMDOK és az ÉDOK/ a műszaki tájékoztatás egyéb - nem szakirodalmi - formáit is eredményesen alkalmazták már munkájukban, illetve működésüket fokozatosan kiterjesztették erre a területre /pl. film, kiállítások, tapasztalatcseré stb./ is.

Könyvtárosok, dokumentalisták, fordítók

Az 1961. évi helyzettel összehasonlítva a műszaki könyvtárakban és a régebben, valamint az elmúlt évben kialakult dokumentációs és egyéb szakirodalmi tájékoztató szervezetekben /irodáknak/ lassu emelkedés következett be. Ezt a tényt a hálózati dolgozók alábbi számszerű adatai bizonyítják /zárójelben az 1961. évi adat/:

főfoglalkozású műszaki könyvtáros	278 fő /249/
dokumentalista	92 fő /63/
fordító	98 fő /94/
segédszemélyzet	94 fő /60/
mellékfoglalkozású műszaki könyvtáros	756 fő.

A hálózat főfoglalkozású dolgozóinak száma tehát egy év alatt az 1961. évi 466-ról 562-re nőtt, azaz kerek 20 százalékkal gyarapodott. Ennek ellenére még mindig csak 73 kutató- és tervezőintézetben, 95 üzemben és 19 egyéb intézményben, azaz összesen 187 ipari

szervnél működött főfoglalkozású műszaki könyvtáros, dokumentalista vagy fordító.

Technikai segédeszközök

A hálózat tájékoztató munkájában használt technikai segédeszközöket a statisztikai adatszolgáltatás első ízben az elmúlt évre mutatta ki. Eszerint a műszaki könyvtárakban 87 orrmig és stancil rendszerű és 10 rotaprint sokszorosító működött. 62 helyen volt mikrofényképezéshez használt fotó-berendezés, 31 könyvtárban pedig mikrofilm leolvasó-készülék. A korszerű technikai felszerelések tehát még nagy mértékben hiányoztak, pedig ezek ma már nélkülözhetetlenek a jó szakkönyvtári és dokumentációs tájékoztató munkában.

Költségvetés

A hálózati könyvtárak állománygyarapításra fordított kiadásai 1962-ben kerekén 31,6 millió forintot tettek ki. Más szavakkal ez azt jelenti, hogy a műszaki könyvtárakkal rendelkező vállalatoknál egy év alatt dolgozónként közel 30 forintot fordítottak a szükséges szakirodalom beszerzésére.

A beszerzési kiadások megoszlása az előző évihez viszonyítva nem mutat lényeges eltérést. A kiadott összegekből 36 százalékot könyvbizszerzésre, 28 százalékot folyóirat előfizetésre, 27 százalékot pedig egyéb dokumentumok beszerzésére fordítottak a hálózatban. Említésre méltó, hogy az 1961. évi adatokhoz képest a nem hagyományos dokumentumtipusok beszerzésére fordított összeg 6,5 százalékról közel 9 százalékra nőtt.

A dokumentációs szolgáltatások terjesztése

A hálózati munka 1962. évi számszerű áttekintéséből az egyik legfontosabb tennivalóként a dokumentációs szolgáltatások terjesztésének fokozására irányuló követelmény tűnik ki. Ezt legjobban az az adat támasztja alá, mely szerint az OMKDK központi szolgáltatásait csak 441, a tárcaközpontok dokumentációs kiadványait pedig csak 334 üzemben és fejlesztési intézményben olvassák a szakemberek. A dokumentációban feltárt információk tehát a hálózatnak kb. 50 százalékában egyáltalán nem jutnak el az érdekeltekhez.

Ezt a tényt csak igen kis mértékben ellensúlyozza az, hogy az említett helyeken a dokumentációs szolgáltatások olvasóinak száma 1962-ben bizonyos emelkedést mutatott az előző évekhez viszonyítva. 1962-ben az OMKDK dokumentációs szolgáltatásait a műszakiaknak 23,4 százaléka tanulmányozta rendszeresen /szemben az 1961. évi 19,9 százalékkal/; a tárcaközpontok hasonló kiadványait pedig a mérnökök és

SZABOLCSKA F.: Néhány számadat ...

technikusok 15,3 százaléka /1961-ben 13,2 százaléka/.

■

E rövid jelentés-szerű beszámoló, mivel a hálózat statisztikai adatszolgáltatásának összesítésére épül, csupán a legfontosabbnak vélt néhány számszerű adatot és azok értékelését tartalmazza. A részletes elemzés - az eddigi gyakorlatnak megfelelően - az OMKDK 1962. Évkönyvében fog megjelenni.

□ □ □

SZABOLCSKA, F.: Some statistical figures about the 1962 work of technical information on the network of technical libraries.

According to statistical figures 875 technical libraries functioned at the Hungarian economical enterprises in 1962. Their stock - except that of the Hungarian Technical Library and Documentation Centre - consisted of more than 3 million documents increased by 431.554 units in one year.

In these libraries 62 per cent of the engineers and technicians but only 4 per cent of the workers studied the technical literature regularly. Within one year they read altogether 2,2 million documents.

The activities of the technical libraries further expanded with various documentary functions, respectively they have been fitting gradually into the structure of the technical information bureaus operating at the enterprises. In 1962, 122 thousand abstracts and 816 thousand pages of translations were accomplished at the network and at the information centres.

However the utilization of the documentary services is not quite satisfactory, as they are used regularly by only 23,4 per cent of engineers and technicians employed in the industry.

.. 0 ..